

Стратегия за развитие на човешките ресурси в науката и иновациите в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ за периода 2021-2030

1. Визия и основни ценности при управление на човешките ресурси на Софийския университет Св. „Климент Охридски“

Стратегията е разработена в духа на най-новите европейски тенденции за развитие на човешките ресурси в науката (COM(2020) 628 final, A new ERA for Research and Innovation) при съобразяване с националните особености и с потребностите на Софийския университет и след анализ на състоянието в Софийски университет „Свети Климент Охридски“.

Целева група на стратегията са изследователите в широк смисъл, в т.ч. научно-преподавателския състав и изследователите, които са основната част от академичния състав на Софийски университет „Свети Климент Охридски“.

Цел на стратегията: Създаване на атрактивна работна среда за привличане, ангажиране и развитие на талантиви изследователи, които да допринасят за утвърждаване на Софийски университет „Свети Климент Охридски“ като образователен, научен и културен център с общоевропейско значение, както и да съдействат за постигане на върхови научни резултати, които да допринасят за благоденствието на обществото и българската нация.

Подцели:

- Подобряване на средата за наука и иновации и мотивиране на изследователите;
- Подобряване на обучението и кариерното развитие на изследователите;
- Подобряване на системата за селекция и оценяване на изследователите;
- Въвеждане на мерки за привличане на млади многообещаващи учени и изследователи;
- Ефективност и ефикасност на дейностите в подкрепа на човешките ресурси в науката и иновациите;

В тази стратегия особено внимание се обръща на спазването на принципите за *откритост, прозрачност и оценка на база на постиженията на изследователите*. За различните научни нива изискванията трябва да бъдат съобразени с типа на позицията, така че да не се обезкуражат по-младите и неопитни учени. Акцентът при оценяването им ще бъде поставен върху нови резултати от последните 2 години, за да не бъдат оцетени спрямо утвърдените изследователи с натрупани резултати през многогодишния им опит.

Основни принципи за работа на звената на Софийски университет „Свети Климент Охридски“ в подкрепа на човешките ресурси в науката и иновациите са:

- **Улесняване** – осигуряване политиките, системите и процесите да са достъпни, лесни за използване и за разбиране;
- **Съдействие** – предоставяне на академичния състав на подкрепа, фокусирана върху разбирането на техните проблеми и осигуряване на практически решения;
- **Предвиждане** – прилагане на стратегически планов подход към управление на програми и дейности за човешките ресурси в Софийски университет „Свети Климент Охридски“, своевременно реагиране на промените на нуждите на академичния състав и предоставяне на дългосрочни решения.

2. Състояние в Софийски университет „Свети Климент Охридски“

2.1. Мисия и визия на Университета

Софийският университет “Свети Климент Охридски” е основният национален висш образователен, научноизследователски, културен и информационен център с високо международно признание.

- Университетът е образец на научноизследователска и преподавателска работа с широко културно и обществено значение.
- Университетът формира ядрото на българската интелигенция и формира българското национално самосъзнание.
- Университетът допринася съществено за българското участие в световното развитие на науката и образованието.
- Университетът играе активна роля в проектирането и провеждането на политики с национално, регионално и международно значение.

Мисията на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ е да съхранява, обогатява и пренася през вековете знанието и човешкия стремеж към истината и познанието. Университетът развива науката и обучава студенти във всички нейни области, възпитава високообразовани, национално отговорни личности, които водят българската нация към духовно извисяване и благоденствие.

Визията на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ е свързана със стремежа да утвърждава своята роля на образователен, научен и културен център с общоевропейско значение.

- Образователните програми на Софийския университет трябва да покриват европейските стандарти за качество и да се доближат до водещите световни образци.
- Университетът се стреми да усвои най-добрите практики в развитието, управлението и използването на науката за жизнените цели на обществото и отделния човек.
- Университетът ще продължи да разширява своята решаваща роля във формирането и развитието на политики, стратегии и проекти за развитието на страната.

- Университетът се стреми да бъде лидер в обучението, науката и ключовите проекти за развитие на обществото.

Основна роля в изпълнението на визията и мисията на Софийския университет заемат дейностите на целия академичен и изследователски състав в изпълнение на политики, определени от Академичния съвет, ръководствата на факултетите и научноизследователските звена към СУ, подпомагани от администрацията за обучение и наука, както и от Университетския център по управление на качеството.

Университетският център по управление на качеството (УЦУК) координира дейностите за внедряване, усъвършенстване, поддържане и развитие на единна система за управление на качеството в Университета. Системата за управление на качеството включва дейности, стандарти и процедури и очертава необходимите действия и правомощия на отделните звена и ръководните органи за ефективното функциониране и развитие на Софийския университет. Към УЦУК функционира Лаборатория за анализи и проучвания, която се занимава с проучвания на мненията на заинтересованите страни за качеството на университетските дейности и услуги.

От съществено значение за **Стратегията за развитие на човешките ресурси (HRS4R)** и свързания с нея План за действие са следните документи:

- Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет;
- Правила за прилагане на Европейската харта на учените и кодекса за назначаване на изследователи в Софийския университет (Хартата и Кодекса);
- Етичен кодекс на академичната общност на Софийския университет ;
- Стратегия за комерсиализация на научните резултати на Софийския университет „Свети Климент Охридски“;
- Правилник за провеждане на постдокторантура (научна специализация);
- Правилник за управление на правата на интелектуална собственост в Софийския университет „Свети Климент Охридски“.

Във връзка с приемането на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ в края на 2020 за член на Асоциацията на Европейския облак за отворена наука (European Open Science Cloud, EOSC) са необходими целенасочени дейности за преодоляване на предизвикателствата на инициативата „Отворена наука“ и особено за подготовката на академичния състав на СУ.

С приемането на *Стратегията за развитие на човешките ресурси в науката и иновациите в Софийския университет „Свети Климент Охридски“* ще започне процесът на интегриране на концепциите на Отворената наука в научноизследователските и иновационни дейности на колегията.

2.2. Основни проблеми и сфери, изискващи предприемане на действия

Прегледът на процесите и вътрешните документи в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ показва необходимостта от предприемане на действия за преодоляване на слабости като:

- Липса на цялостен подход за подпомагане на кариерното развитие на изследователите, вкл. насоки и правила за научно ръководство и менторство;
- Липса на професионална подкрепа при подготовката на проектни предложения и защита на интелектуалната собственост;
- Несистемен мониторинг на потребностите на академичния състав от нови специализирани услуги, инфраструктура и др.;
- Недостатъчно разгърната информационна мрежа за обявяване на възможностите за обучение и допълнителна квалификация на академичния състав на Софийския университет „Свети Климент Охридски“;
- Недостатъчна ефективност на наличните информационни услуги, вкл. електронни системи за проекти, изследователи и публикации;
- Трудна откриваемост на звената и ресурсите, които подпомагат изследователите в дейността им;
- Непълнота на информацията на сайта за различни звена, процедури и документи, особено на английски език.

Всички тези слабости трябва да бъдат преодоляни като важна стъпка за изпълнение на Плана за действие за стратегическо развитие на човешките ресурси в науката, изисквани за запазване на присъденото от Европейската комисия лого в областта на човешките ресурси (**HR logo**).

3. Стратегическо развитие в управление на човешките ресурси на Софийския университет „Свети Климент Охридски“

3.1. Подобряване на средата за наука и иновации и мотивиране на изследователите

Осигуряването на интересна и предизвикателна изследователска дейност, както и на атрактивна и стимулираща работна среда, са едни от предпоставките за привличане и задържане на учени и изследователи с потенциал и възможности. Признаването на постиженията, системата за възнаграждения и мотивиране също имат важно значение за ангажиране и устойчиво развитие на изследователите.

За да се преодолее проблемът със застаряването на академичния състав на Софийския университет „Свети Климент Охридски“, особено важно е да се вземат мерки за подобряване на организационната среда, въвеждане на съвременни технологии и научна инфраструктура и осигуряване на конкурентно заплащане.

Основните дейности за реализиране на поставената подцел включват:

- Подобряване на възможностите за достъп до съвременна научна инфраструктура, научни бази данни и актуални източници на информация;
- Подпомагане на работните процеси на изследователите чрез удобни и ефективни системи, базирани на съвременни технологични решения;
- Прилагане на нова система на заплащане, която е атрактивна, справедлива и гъвкава, и съдейства за привличането и задържането на таланти;
- Въвеждане на програма за мотивиране, която се управлява систематично, открито и прозрачно и е основана на ясни критерии и отчитане на постиженията на изследователите;
- Подобряване на възможностите за споделяне на знания и научни резултати между изследователите чрез въвеждане на системи с отворени данни, отворени научни и образователни ресурси;
- Създаване на условия за подобряване на екипната работа и обмена на знания между изследователите и съдействие за организиране на кръгли маси и дискусии, научни семинари и форуми, панаири на знанието и др.;
- Подобряване на пакета от допълнителни възможности за академичния състав чрез предлагане на нови услуги, в това число при привличане на чуждестранни изследователи и учени – осигуряване на възможности за настаняване, подпомагане членовете на семейството за намиране на работа/училище и други.
- Осигуряване на важни социални услуги, свързани с отглеждане на децата на преподавателите и изследователите в Софийския университет „Свети Климент Охридски“, за да могат родителите да развият по-успешно академичните си дейности.

3.2. Подобряване на обучението и кариерното развитие на изследователите

През последните години в националната политика за висше образование, наука и иновации се обръща сериозно внимание на необходимостта от укрепване на научния капацитет и подготовката на висококвалифицирани изследователи, допринасящи за създаване на нови знания и иновации. Специфично предизвикателство пред академичната общност е сътрудничеството с индустрията в науката и иновациите за създаване на нови продукти и технологии, както и за съвместно решаване на проблеми в икономиката и обществото.

Особено внимание трябва да се обърне на повишаване на квалификацията на изследователите, така че на всеки етап от професионалното си развитие да получат компетентно съдействие и обучение за придобиване на необходимите им знания и умения. Докато при докторантите и младите изследователи трябва да се обръща повече внимание на тяхното структурирано обучение, при утвърдените и водещите изследователи трябва да доминират форми като специализации, обмен на опит, мобилност в други страни и сектори.

Основните дейности за реализиране на поставената подцел включват:

- Създаване на менторска програма за младите изследователи;
- Стимулиране формирането на екипи от водещи изследователи, развиващи школи от млади изследователи;
- Разработване на план за кариерно развитие на всеки новоназначен изследовател и периодична актуализация на плановете им след атестация;
- Периодично провеждане на анкети сред изследователите за проучване на потребностите им от допълнителни знания и умения;
- Разработване на ежегодна програма за обучение и квалификация на академичния състав със специфични дейности за докторанти, пост-докторанти, утвърдени и водещи изследователи съобразно потребностите им;
- Стимулиране на изследователите за сътрудничество в науката и иновациите и създаване на научни екипи/групи (ако няма създадени), ръководени от водещ изследовател, както и предоставяне на съвети и насоки (от ментори) за постдокторанти и млади учени;
- Подобряване на научното ръководство чрез разработване на Ръководство за обучение на докторанти (въвежда основните принципи и изисквания към докторантите и научните ръководители) и провеждане на периодични анкети сред докторантите;
- Подпомагане на кариерата на изследователите и подобряване на знанията и уменията им чрез участие в значими научни форуми, специализации и обмен с водещи научни институции и др.;
- Стимулиране на разнообразна изследователска кариера, включваща придобиване на опит в други сектори и в чужбина, вкл. сътрудничество с индустрията.

3.3. Подобряване на системата за подбор и оценяване на изследователите

При последните промени в Закона за развитието на академичния състав в Република България бяха въведени съществени промени за повишаване на изискванията към изследователите. Независимо, че промените са насочени към по-добра интеграция в Европейското научноизследователско пространство, те не отчитат основни компоненти на политиката на Европейския съюз за изследователите. Затова за гарантиране на високо качество в научните изследвания и спазване принципите на Хартата и Кодекса и ОТМ-R препоръките¹ е необходимо в процедурите за подбор на нови изследователи в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ да се прилага систематично:

- *Отворено, ефективно и прозрачно* публикуване на всяка предлагана работна позиция – чрез широко разпространение на обявата, представена на български и на английски език на портала на Софийския университет

¹ recommended in Report of the Working Group of the Steering Group of Human Resources Management under the ERA on Open, Transparent and Merit-based Recruitment of Researchers, European Commission, 2015

„Свети Климент Охридски“, както и на портала EURAXESS Jobs и на други широкоизвестни портали за предлагане на работа в Европа.

- *Обяви, насочени към типа на предлаганата позиция* – да се подготвят обяви за предлаганите работни позиции, като се използва общ шаблон, и се дефинират ясно необходимите знания, умения и компетенции. Да бъде представен и списък от критерии, по които кандидатът ще бъде оценяван.
- *Прозрачен подбор по ясни критерии* – обявата за предлаганата работна позиция ще предоставя на кандидатите информация за критериите, времевия график и процедурата за подбор, ще изяснява научните цели, изискваните знания и компетенции, ще насочва към възможностите за бъдещо кариерно развитие, ще представя предимствата на средата за работа в Софийския университет „Свети Климент Охридски“.
- *Равни възможности* – процедурата за подбор и приетите критерии за оценяване ще осигурят признаването на предишен опит на кандидата, включително и опит от мобилност. За различните кандидати ще се използват едни и същи критерии и процедури за оценяване на техните знания, умения и компетенции. Селекцията няма да дискриминира по никакъв начин кандидатите според пол, етнически произход, възраст и обичайно местоживееене.

При оценяване на изследователската дейност ще се отчитат ОТМ-R препоръките за балансиране между количествени и качествени показатели за оценка, отчитайки разнообразния изследователски път, прекъсванията в кариерата, цялостното професионално развитие и принос, включително и практическото приложения на получените резултати:

- потенциал за генериране на полезни резултати за обществото;
- привличане на финансиране за изследвания, иновации и преподавателска дейност;
- ръководство на екипи;
- международен опит (вкл. мобилност);
- научни и научно-приложни резултати и постижения;
- дейности за популяризиране на науката;
- научно ръководство и менторство;
- преподавателска дейност;
- дейности, свързани с трансфера и обмяна на знания;
- организационни дейности от полза за Софийския университет „Свети Климент Охридски“ и за обществото;
- ръководство на дейности, свързани с научните изследвания и иновациите.

Основните дейности за реализиране на поставената подцел включват:

- Актуализиране на процедурата за избор на нови изследователи и разграничаването ѝ от процедурата за академично израстване на изследователите в Софийския университет „Свети Климент Охридски“;
- Провеждане на широко обсъждане с академичната общност за въвеждане на единни изисквания за стартиране на процедура за академично израстване

на изследователите в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ и на критериите за подбор и атестиране на изследователите;

- Разработване на пакет документи за прилагане на процедура за подбор на изследователи и за академично израстване на изследователите в Софийския университет „Свети Климент Охридски“;
- Широко информиране на академичния състав и обучение на персонала, ангажиран с видоизменената процедура;
- Предприемане на действия за привличане на водещи изследователи от чужбина, включително от българската диаспора, и за отстраняване на административните пречки в този процес.

3.4. Въвеждане на систематични мерки за привличане на многообещаващи млади учени и изследователи

През последните десетилетия много български изследователи са напуснали университета и страната, а много млади хора са заминали в чужбина, за да придобият висше образование или докторска степен. Основният проблем пред Софийския университет „Свети Климент Охридски“, обаче, е свързан със застаряването на академичния състав и затрудненията за привличане на млади хора с подготовка, нагласа и потенциал да се посветят на научни изследвания.

Необходими са добре структурирани дейности и сътрудничество с училищата и учителите, за да се формира интерес сред младото поколение към наука и иновации. Добра предпоставка е ролята на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ в обучението на бъдещите учители и наличието на педагогически специалности в повечето факултети, както и кариерни центрове. Друга предпоставка е засиленият фокус върху STEM обучение и финансирането от МОН на специализирани STEM центрове в цялата страна, както и специфични програми за връзка наука-образование. Това дава възможност Софийския университет „Свети Климент Охридски“ да обмисли целенасочено сътрудничество с избрани училища и STEM центрове.

В много страни „отглеждането“ на таланти изследователи и учени протича през целия период на обучение на студентите. Необходимо е да се масовизира включването на студентите в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ в изследователски и иновационни дейности и проекти, както и в различни дейности за запознаване с професията на изследователя и иноватора.

При планиране на дейностите за привличане на млади таланти, включително и от други страни, е особено важно да има добра координация между участниците и да се излъчва едно и също послание, което да показва уникалните черти на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ като работодател и спецификата и творческия характер на научната и иновационна дейност. Затова PR специалисти трябва да подготвят предварително комуникационната кампания и да обучат участниците в нея.

Основните дейности за реализиране на поставената подцел включват:

- Подготовка на Насоки за комуникация (с ученици и студенти) с цел изграждане на привлекателен имидж на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ като важен център за наука и иновации и интеграцията им в Програмите, описани по-долу;
- Разработване на Програма за работа с учители и ученици за запознаването им с професията на изследователя и научните постижения;
- Организиране ежегодно на Дни на отворени врати и Панаири на знанието с посещение на научни лаборатории, участие в научни демонстрации и дискусии по научни теми и проекти с ученици;
- Разработване на Програма с конкретни стимули и организационни мерки за ангажиране на студенти в научни и иновационни дейности на Софийския университет „Свети Климент Охридски“;
- Периодично организиране на дискусии на водещи учени и иноватори със студенти, както и Дни на кариерата в науката и иновациите;
- Стимулиране на докторантите и младите изследователи за участие в дейности за научна комуникация с ученици, студенти и граждани, в проявите на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ за привличане на млади таланти и в Европейската нощ на учените;
- Стимулиране на утвърдени и водещи изследователи за участие в дейности „Наука за гражданите“, както и промотиране на научните постижения (лични или на екипа) пред широката общественост;
- Стимулиране на изследователите да работят по-активно с изявени студенти и да идентифицират потенциални таланти сред студентите и да ги привличат към изследователска кариера.
- Разгръщане на международна комуникационна кампания, което да показва уникалните черти на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ като среда за наука и растеж и спецификата и творческия характер на научната и иновационна дейност на Университета.

3.5. Ефективност и ефикасност на дейностите в подкрепа на човешките ресурси в науката и иновациите

Основните звена на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ с функции в областта на човешките ресурси в науката и иновациите са: отдел „Научна и проектна дейност“, Научноизследователският сектор на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ (НИС при СУ), Център за трансфер на технологии (ЦТТ), Отдел „Човешки ресурси“, Сектор „Докторанти“, Сектор „Следдипломна квалификация и продължаващо образование“, Сектор „Кариерно развитие“, Комисията по академична етика на Софийския университет „Свети Климент Охридски“. Всички те трябва да подобрят предоставянето на услуги, така че да отговарят на най-новите тенденции в областта си и да допринасят за успеха на университета в изпълнението на стратегическите му цели, в съответствие с неговата мисия и ценности.

Като водещи ценности в работата им ще се утвърдят:

- Изграждане на колегиална среда и академична комуникация със студентите, с администрацията и академичния състав, основаващи се на честност и взаимно уважение и признаване на способности и постижения;
- Предлагане на висококачествени, експедитивни и ефективни услуги с фокус върху нуждите на изследователите;
- Ефективно използване на система за управление на изпълнението;
- Инвестиране в професионалното развитие на хората в Софийския университет „Свети Климент Охридски“;
- Насърчаване на приобщаваща, подкрепяща и здравословна организационна култура;
- Подкрепа на колегиални отношения и дух на уважение и взаимопомощ между всички членове на академичната общност.

Основните дейности за реализиране на поставената подцел включват:

- Повишаване на капацитета на отдел „Научна и проектна дейност“ за осигуряване на ефективно експертно съдействие и консултиране на изследователите при подготовката на проекти в областта на науката и иновациите.
- Създаване на специализирано звено в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ за осигуряване на ефективно експертно съдействие и консултиране на изследователите за валидация на знания, защита на интелектуалната собственост и трансфер на знания, като се използват и доразвият наличните ресурси в НИС и ЦТТ на СУ;
- Координация на работата на звената на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ и съгласуване на всички дейности и процеси за стратегическото развитие на човешките ресурси в науката и иновациите (млади таланти, докторанти, постдокторанти, утвърдени изследователи);
- Актуализация на дейностите на звената на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ в областта на човешките ресурси в науката и иновациите и укрепване на капацитета и способностите им;
- Въвеждане на периодично проучване сред академичния състав като инструмент за непрекъснато усъвършенстване на дейностите в подкрепа на изследователите и за формиране на имидж на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ като отлично място за работа;
- Създаване на интегрирана система за управление, мониторинг и контрол на стратегическото развитие на човешките ресурси в науката и иновациите;
- Осигуряване на единен вход за информация за дейностите за развитие на човешките ресурси в областта на науката и иновациите на уеб сайта на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ и периодично актуализиране на информацията.

Стратегията е приета с решение на Академичния съвет от 30.06.2021 г. с протокол №11.